

ŠLAJEROVÁ, Valérie: Dynamika kulturní identity volyňských Čechů po přistěhování do ČR. Reemigrace z roku 1991. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Praha 2021, 70 str., obrazová příloha.

Valérie Šlajerová předložila k obhajobě bakalářskou práci, v níž se zamýšlí nad aktuální sebeidentifikací skupiny imigrantů původem z obce Malá Zubovščina (Žytomyrská oblast, západní Ukrajina). Sleduje postoje příbuzenské skupiny, která se v roce 1991 přistěhovala do České republiky v rámci státem řízené reemigrační akce. Nový domov našla v obci Rovná na Sokolovsku. Tato skupina se sama deklaruje jako nejmladší vlna českých přesídlenců z Volyně. Označuje se za „volyňské Čechy“. Přes tuto proklamaci „češství“ se její členové vnímají jako kulturně odlišní, a to transparentně od lokální české společnosti, v níž žijí. Svou odlišnost zdůrazňují, stejně jako své vazby k příbuzným na Ukrajině.

Téma badatelsky zajímavé nejen svou podstatou sebereflexe migranta v situaci změny etnického prostředí, ale i tím, že tuto změnu podstoupili lidé, kteří své češství odvozují zpravidla od jediného předka, a to předka z třetí (případně čtvrté) přímé generační linie.

Podnětnou zajímavostí předložené práce je i skutečnost, že téma zpracovala členka sledované skupiny. Rozprava Valérie Šlajerové je tedy pohledem z „vnitřka“ na střet adaptace a uchování kulturní identity. Ukazatelem tohoto střetu se v pohledu V. Šlajerové staly vybrané jevy rodinné obřadnosti, výroční svátečnosti, společenského života, osobitosti ve skladbě stravy, přípravě pokrmů a některé dovednosti rukodělné práce.

Koncepčně Valérie Šlajerová svou rozpravu rozvrhla do tří na sebe navazujících výkladových bloků.

V *prvém bloku*, který má prezentovat teoretická východiska posuzované práce, shrnula svůj výklad pojmů, s nimiž pracuje, a vymezila základní problémové okruhy, k nimž práci směřuje.

Ve *druhém výkladovém bloku* a) nastínila svůj stručný výklad poznatků o reemigraci volyňských Čechů do českých zemí v průběhu 20. století (výklad zpracovaný a interpretovaný na základě jí dostupné odborné literatury), b) podala informace o lokální společnosti v Malé Zubovščině před reemigrací sledované skupiny do České republiky, c) seznámila bodově s přípravami i průběhem této reemigrace a d) podala základní údaje o informátorech svého výzkumu, o změně, kterou podstoupili a o jejich postoji k vlastní identitě. Nesporně zajímavé jsou autentické glosy o reakci českých sousedů a spolužáků v době prvních kontaktů po přesídlení, o pomoci pravoslavných duchovních při počáteční adaptaci na české prostředí, o postupné laicizaci skupiny, o postojích českého kontaktního okolí k nim (zásadně odlišného od přístupu k respektovaným a obdivovaným reemigrantům z Volyně z přelomu 40. a 50. let 20. století). Není bez významu také, že ač se v současnosti členové sledované skupiny identifikují jako Češi, distancují se od současné české společnosti. Mají pocit morální jinakosti.

Kapitoly druhého výkladového bloku naznačují invenci autorky. Přesto je nutno chápat je jako vstupní informace bez ambice hlubší analýzy, jako uvedení do sledované problematiky vybudované převážně na selektivně (a někdy i nahodile) vybrané literatuře.

Třetí výkladový blok je věnován výsledkům empirického výzkumu, provedeného jednak dotazováním (narativní a polo-strukturované rozhovory), jednak také zúčastněným pozorováním a dokumentováním (k těmto dvěma metodám se autorka práce ovšem nepřiznává – ač jejich použití hovoří ve prospěch provedené heuristiky).

Vlastní podstata práce V. Šlajerové spočívá v rozpravě o kulturní identitě vybrané skupiny migrantů. Autorka tuto skupinu charakterizuje jako „skupinu s pevnou strukturou a ustálenými rolami jejích členů“, tedy jako skupinu, pro kterou je příznačný vnitřní řád,

uznávaný a dodržovaný. Tím se řídí i výměna rodinných rolí. K jejich posunu, nikoli však k zániku, dochází narozením nové generace. Jedná se tedy o skupinu, která si svou vnitřní stabilitu uchovala bez ohledu na společnost, do níž se přistěhovala.

Kulturní identitu této skupiny sleduje Valérie Šlajerová na transparentních kulturních osobitostech: „znacích“ – „jevech“ – „činnostech a dovednostech“, které skupina vnímá jako své kulturní vlastnictví. Přiznává a registruje i postupnou změnu, tedy adaptaci na nové lokální prostředí a českou společnost. Proces změny dokládá konfrontací „paměti“ na zvyklosti dodržované před migrací se zvyklostmi, které členové skupiny realizují v současnosti. Přestože tyto pasáže práce charakterizuje popisnost a úspornost výkladu, dosvědčují životnost kulturních stereotypů u sledované příbuzenské skupiny. Současně tyto pasáže práce naznačují probíhající kulturní změny podmíněné novým ekonomickým postavením migrantů a jejich začleňováním se do české společnosti. Škoda, že absentuje hlubší analýza. Text je v podstatě záznamem jednotlivostí.

V obrazové příloze autorka prezentuje soubor jedinečných fotografií k tématu. Chybí však údaje o místě a roku jejich pořízení, bez nichž nelze s fotografiemi pracovat.

Práce V. Šlajerové nese stopy dvou příznaků: důvěrné znalosti sledované příbuzenské skupiny a rychlé formulace v časovém stresu zhruba jednoho měsíce. Není využita dostupná literatura, absentuje přemýšlení o příčinných souvislostech, text je ponechán v rovině popisnosti, závěry opomíjejí řadu konkrétních a významných zjištění. Věřím, že se V. Šlajerová k tématu navrátí a své jedinečné možnosti člena skupiny zhodnotí. Intelektuální schopnosti k tomu má.

Při výsledném hodnocení práce nutno zdůraznit, že autorka provedla revizi původního textu a upravila gramatiku.

Přes uvedené výhrady má práce svá nesporná pozitiva. Hodnotím ji jako práci na hranici mezi chvalitebnou a dobrou.

Praha 13. 6. 2022

Mirjam Moravcová